

Netværk for fællesskabsagenter 2014 – hvad har vi lært?

Netværk for fællesskabsagenter blev skudt i gang for et år siden med aktiv deltagelse fra 20 kommuner. Det har været en spændende proces, hvor der rundt i landets kommuner er opstået forskellige aktiviteter på tværs af aldre, køn og etnicitet. De deltagende konsulenter og ledere har været optaget af hvordan ulighed i sundhed kan mindskes gennem *samskabelse med borgere* i et givent lokalområde. Og der er masser af gode kræfter i lokalområderne – mennesker der trods egne problemer og udfordringer har vist sig at have energi, ressourcer og lyst til at byde ind med aktiviteter og støtte til ellers ukendte naboer i deres lokalområde.

Sundheden er den gennemgående røde tråd, men ikke altid udgangspunktet i de lokale aktiviteter. Sundhed handler nemlig også om mental sundhed – og om *at komme ud af hjemmet og ind i fællesskabet*. Derfra kan vi bygge videre. I projektet skabes der miljøer med fokus på lokale ressourcer og ressourcer hos den enkelte fremfor løftede pegefingre. Lokale beboere bliver givet en mulighed for at blive lokale ressourcer for fællesskabet i nærmiljøet – i projektet har vi kaldt disse lokale ressourcer for **fællesskabsagenter**.

På en fælles rejse...

Erfaringer fra det seneste år med den danske udgave viser, at det både er nemt og rigtigt svært!

Den første udfordring for de deltagende konsulenter var "Hvordan finder vi "dem", de der ellers har brug for vores serviceydelser, men ikke kommer, og vil de byde ind?" Kan man bare ringe på deres dør og spørge? I håndteringen af disse spørgsmål blev benspændet at komme over den professionelle forvaltningsyndlingsværktøj – projekttænkningen. For nogle blev det et større projekt at skulle skabe kontakt til lokale borgere. Der blev reflekteret, holdt møder og planlagt større arrangementer. Indgangen til at få kontakt til de første fællesskabsagenter blev flere steder det allerede eksisterende frivillige arbejde eller væresteder, hvor rekrutteringen så blev af "the usual suspects" – frivillige der ligner semi-professionelle lokalsamfundsarbejdere. Disse åbne og efterfølgende også døre til borgere, der tidligere ikke havde været aktive i lokalområdet.

Et andet benspænd blev at håndtere "bagsiden af den økonomiske forvaltning", nemlig eget og udenforstående kollegaer og samarbejdspartneres fokus på out-come og planlægning. Dette kan have sin berettigelse visse steder, men hvis man vil give plads til lokale kræfter, så nytter det ikke noget at have planlagt fællesskabsagenternes arbejde og formålet med det – inden de overhovedet er rekrutteret. Hvis man gør det, så fortsætter man blot den traditionelle sti, der ligner de allerede eksisterende tilbud, blot med den lille forskel at aktiviteterne varetages af frivillig arbejdskraft.

Med inspiration fra det engelske *community champions* blev denne tænkning parkeret for i stedet **at give plads til nærvær, hjerte, improvisation og samtaler i det lokale miljø**. Som da man i Brøndby Strand stillede en improviseret pandekagebod op ved det lokale supermarked. Det blev nysgerrigt udforsket af mange, der ellers ikke forbinder "kommunen" med fælleskab, og dette gav anledning til masser af spændende samtaler og også tilslutning fra flere lokale, der bød ind med vilje og lyst til at være med fremadrettet. Et andet tiltag blev fysiske aktiviteter i et gårdmiljø i Sydhavnen i København – alt skabt og med ejerskab af lokale fællesskabsagenter på tværs af alder, etnicitet, køn. Herfra blev der, som i mange af

de andre deltagende kommuner, skabt *spiren til relationer og identiteter, der overskrider de formelle strukturer og roller.*

Forløbet i Netværk for Fællesskabsagenter har været to-delt med separate mødedage for hhv. ledere og konsulenter. De har fået præsenteret en tilgang til at sætte dem selv og deres faglighed i spil på en helt anden måde – på godt og ondt. For hvis man som leder ikke skal være rammesætter og strateg, hvem skal man så være? Og hvis man som (sundheds)professionel ikke skal være den vidende og informerende – hvilken faglighed har man så? Det korte svar er, at den eksisterende faglige identitet som leder og konsulent går fint an – man skal blot være *opmærksom på hvor og hvornår den skal erstattes af i højere grad at være relationsarbejder, seismograf for muligheder, facilitator eller resourcespotter.*

Projektets erfaringer er mange. Det følgende er en sammenfatning af nogle pointer, man som professionel skal være opmærksom på, hvis det skal lykkes med reel samskabelse med borgere om øget lighed i sundhed.

Luk munden og lyt

Det er noget af det sværeste for professionelle med noget på hjerte! De professionelle rolle skifter og udvides. Hjælpen kommer gennem hjælp til selvhjælp, så der skal stilles flere spørgsmål end der skal gives svar. Lidt som den gamle tanke om empowerment, hvor man fra forvaltningens side arbejder for at høre den enkelte i stand til at tage kontrol over sit eget liv. Men her i en mere rendyrket form – uden den store projektplanlægning og det forvaltningsoptagede fokus. Her er afsættet nærvær og relationer, og det gælder om hele tiden, i interaktioner og aktiviteter, at være nysgerrig på at se og frisætte ressourcer. Sæt fokus på dem det handler om – ikke forvaltningens struktur og kultur! Den personlige kontakt er afgørende. Drop de store og dyre konsulentundersøgelser. Gå i stedet ud i lokalområdet og tal med dem, i møder. Brug i stedet pengene på at være nærværende, frem for fraværende og distancerede som når man gemmer sig bag undersøgelser. De lokale borgere ved selv, hvad der er brug for. Så myndiggør dem i stedet for at umyndiggøre dem ved at være "bedrevidende" om deres behov. Det er essensen af tilgangen i netværk for fællesskabsagenter.

Erfaringer fra de danske kommuner er, at beboere i lokalområderne savner sociale aktiviteter, netværk, og tilhørsforhold. I første omgang skal der være fokus på at skabe et fællesskabe, hvilket fint kan føre til fællesaktiviteter med fokus på forskellige temaer som for eksempel sundhed.

Led efter passionen

Alle mennesker ønsker at høre til. At gøre noget for andre – også de der umiddelbart ligner nogle der har mere behov for at "blive gjort noget for!" Sundhedsindsatsen er at aktivere deres egen motivation for at gøre noget. Det kan være noget så enkelt som at brygge kaffe, men lad jer ikke nøjes med det. Kaffebrygningen er bare en start hvorfra I faciliterer videreudvikling, bygger ovenpå relationen og viser hvor mulighederne er for at styrke den enkeltes plads og aktive rolle i lokalområdet.

Den største udfordring for lokalsamfundsarbejdet er, at vi professionelle vil for meget på andres vegne, og spørger lokalområdets beboere hvad de vil. Og så arbejder vi hårdt for at give dem det. Og kan så ikke forstå hvorfor det ikke bliver bæredygtigt, når vi skynder os videre til nye projekter. Beboerne bliver passive brugere uden ejerskab. Filosofien bag fællesskabsagenter er, at *robustheden kommer gennem den enkeltes passion for det hun eller han byder ind med, hvorved beboerne identificere sig med aktiviteterne.*

Gør det enkelt

En anden udfordring for lokalsamfundsarbejde er, når aktiviteter bliver til fancy projekter, der fremmedgør dem vi gerne vil samskabe med. Vær opmærksom på jeres sprog, hold igen med fagudtryk og lad jer inspirere og lære af beboernes måde at tale om deres sunde liv på.

Lad aktiviteterne være simple. Et konkret eksempel er en fællesskabsagent, Jeanette, hvis passion er at bevæge sig og hjælpe andre til også at komme i gang med bevægelse. De der, som hun selv, ikke har råd eller lyst til fitnesscentrene. For dem hvor det ikke er den rette hjælp at få betalt træningscenterets kort, men i højere grad ønsker at blive en del af et lokalt fællesskab, der støtter hinanden i at komme ud af døren. Denne aktivitet blev en succeshistorie baseret på én kvindes passion for bevægelse, og den enkle handling at klippe instrukser ud af dame- og fitnessbladene og lave personlige tegninger lavet med kærlighed. Deltagerne prøver øvelserne sammen og griner sig igennem det. Det kan faktisk lade sig gøre uden "professionelle", eller blot med den hjælp, der handler om moralsk opbakning til Jeanette og støtte til at finde en lokalitet til træningen.

Muliggør

Gå fra at gøre til at muliggøre! Når nye aktører i lokalområdet skal hjælpes i gang, så kræver det ikke styring og råd, men facilitering og opbakning.

Øv dig i at sætte dig på hænderne, også når det ville være lettere at gøre det selv!

Hvis vi har et for stærkt ønske om at interagere med lokale beboere, så vi får fokus på servicering, mister de lokale passionen og ejerskabet. Sæt i stedet fokus på hvad de lokale kræfter ønsker at bidrage med, hvad er deres passion? For så med afsæt i det, at facilitere muliggørelsen af lokale aktiviteter, der tager udgangspunkt i lokale ressourcer, således at det robuste lokalsamfund skabes.

Vis mod

Denne måde at arbejde på kræver medarbejdere og ledere med mod. Modet til at forlade sin trygge professionelle identitet, og modet til at kaste sig ind i det ukendte uden garantier for effekt. Tak til alle de modige konsulenter og ledere, der med stort mod har valgt at gå mod strømmen i det traditionelle sundhedsarbejde. I baner vejen for nye muligheder.

Vær tålmodige

Det er svært at finde de, der ikke er "the usual suspects". Som en konsulent fra en af de deltagende kommuner sagde klart og tydeligt: "*Det tager tid at skabe nye samarbejdsrelationer, og uden relationer ingen samskabelse*".

Det kræver også tålmodighed "at sælge" noget ukonkret til borgere, der er vant til at være passive servicemodtagere! At tænde "passionens ild" og modet til at tage plads og byde ind med et personligt bidrag – men *tålmodigheden lønnes med masser af glæde, stolthed og mod når fællesskabsagenterne stiller deres ressourcer til rådighed for andre*. Det blev meget tydeligt på den afsluttende konference, da de fremmødte fællesskabsagenter hver fik en medalje for deres indsats. Det var et stort og hjertevarmt øjeblik for alle. Her oplevede vi, der var til stede hvordan det abstrakte ord *fællesskab mærkes* i praksis.

Netværk for fællesskabsagenter i fremtiden

I 2015 sætter Sund By Netværket igen de deltagende ledere og konsulenter tålmodighed på prøve. Vi fortsætter nemlig med at udvikle indsatserne.. Ledersporet vil have fokus på at blive skarpere på arbejdet med inddragelse af borgere, byrum og andre aktører som fordrer en radikal åbenhed både ledelsesmæssigt og organisatorisk. De bliver udfordret på den formelle lederrolle i forhold til at kunne reagere på borgernes skjulte potentialer.

Evaluerings som løbende justering af indsatsen er i fokus på konsulentsporet. Det kan være svært at dokumentere en stemning, et øget samarbejde eller øget trivsel blandt fællesskabsagenterne og dennes lokalområde. Det kræver evalueringsmetoder, der rækker ud over fortiden og som kan gribe ind i nutiden. En evalueringsmetode som tager højde for en løbende samskabelse mellem konsulenter, fællesskabsagenter og ledelse.

Fakta om projektet

Netværk for fællesskabsagenter er finansieret af Ministerium for Sundhed og Forebyggelse. Alle kommuner i Danmark blev inviteret til at deltage. 20 kommuner blev i februar 2014 udvalgt til at deltage på baggrund af en motiveret ansøgning til Sund By Netværket. I ansøgningen skulle kommunen vise, at de havde tænkt indsatsen tværgående i kommunen og med et lokalt boligområde/sted (fx bibliotek eller medborgerhus). De to spor, ledersporet og medarbejdersporet, mødtes hhv. to og fire gange i løbet af 2014, og alle var inviteret med til den afsluttende konference i december. Der var 32 ledere involveret igennem 2014 og 51 deltagere på medarbejdersporet. Kommuner allokerede således en til to ledere og to til fire medarbejdere.

Målet med indsatsen i 2014 var, at hver af de deltagende kommuner skulle rekruttere fem fællesskabsagenter. Vi er på vej, men vi er der ikke helt endnu. I løbet af 2014 var der to kommuner der meldte sig ud af projektet. De resterende 18 kommuner havde ved årets afslutning involveret omkring 80 fællesskabsagenter i projektet.

Der blev undervejs i 2014 afholdt to netværksdage hvor fællesskabsagenterne var inviteret til hhv. Kolding og København. I Kolding deltog 45 konsulenter og fællesskabsagenter mens der i København deltog 80. Som overgang til Netværk for fællesskabsagenter 2015 blev der i december 2014 afholdt en opsamlende konference om aktivt medborgerskab, hvor erfaringer og læring fra forløbet blev præsenteret. Alle involverede fra de deltagende kommuner (ledere, medarbejdere og fællesskabsagenter) samt medlemmer og ikke-medlemmer der ikke havde deltaget i forløbet, blev inviteret til konferencen. Omkring 85 deltagere deltog på konferencen.